

SCRIPTA HISTORICA

Nr 25

ss. 9-29

ROK 2019

A R T Y K U Ł Y

ISSN 2391-5153

© Copyright by Institute of History of the Pomeranian University in Słupsk

Oryginalna praca badawcza

MARIUSZ SAMP

AKADEMIA POMORSKA W SŁUPSKU

WYPRAWA NIEMIECKA NA PAŃSTWO PIASTOWSKIE W 979 ROKU

Słowa kluczowe: *Mieszko I, Otton II, wojna 979 roku, Kronika Thietmara, „Gesta episcoporum Cameracensium”*

Key words: *Mieszko I, Otton II, war of 979, Thietmar's Chronicle, „Gesta episcoporum Cameracensium”*

Pod koniec 979 r. cesarz Otton II zorganizował wyprawę zbrojną przeciw bliżej nieokreślonym Słowianom. Wiadomości źródłowych na temat tej kampanii jest bardzo mało, co nastęrcza sporo trudności w odtworzeniu jej przyczyn, przebiegu oraz skutków. Niełatwo również przesądzić, przeciwko komu skierowano uderzenie¹. Wiedza taka pozwoliłaby z kolei doprecyzować wiele innych, niejasno przedstawiających się dotąd kwestii. Czy ubóstwo źródeł definitywnie wyklucza odtworzenie uwarunkowań, zarysowanie w ogólnych ramach przebiegu oraz następstw wojny z 979 r.? A może jednak sytuacja wcale nie jest aż tak beznadziejna, jakby mogło się to na pierwszy rzut oka wydawać, i istnieją zasługujące na uznanie przesłanki umożliwiające wypełnienie powstałych w materiale źródłowym luk?

W 973 r. zmarł cesarz Otton I. Na tronie cesarskim zasiadł następnie jego syn Otton II, który napotkał niebawem spore trudności, albowiem zawiązało się przeciwko niemu sprzysiężenie. Na jego czele stanął książę Bawarii Henryk II (zwany Kłótnikiem), dążący – jak się później okazało – do zdobycia władzy². Pretendent do tronu znalazł sporo stronników, zarówno wewnątrz Cesarstwa, jak i poza nim. Pośród naj-

¹ M. Hellmann, *Die Ostpolitik Kaiser Ottos II.*, [w:] *Syntagma Friburgense. Historische Studien Hermann Aubin dargebracht zum 70. Geburtstag am 23.12.1955*, Konstanz 1955, s. 57.

² M. Matla-Kozłowska, *Pierwsi Przemysłidzi i ich państwo (od X do połowy XI wieku). Ekspansja terytorialna i jej polityczne uwarunkowania*, Poznań 2008, s. 251.

zagorzalszych sprzymierzeńców Bawarczyka znajdował się książę czeski Bolesław II Pobożny³. Otton II po tym, jak uporał się z przeciwnikami wewnątrz Rzeszy, i po uwięzieniu Kłótnika w Ingelheim⁴ wyruszył przeciw Czechom (975), aby ukarać jego władcę za dotychczasowe poparcie udzielone malkontentowi. Podjęta kampania wojenna zakończyła się jednak niepowodzeniem i spowodowała odwetowy atak Czechów na ziemię niemieckie, podczas którego ucierpiały tereny podległe klasztorowi altajskiemu⁵.

W bliżej niewyjaśnionych okolicznościach udało się Bawarczykowi zbiec z więzienia i wzniecić kolejne powstanie przeciw prawowitemu władcy (976). Początkowo szala zwycięstwa przechylała się na rzecz Kłótnika, jednak niebawem sytuacja diametralnie się zmieniła po pojawieniu się wojsk cesarskich pod Ratyzboną, w której buntownik postanowił się bronić⁶. Henryk, widząc, że dalsze trwanie w uporze doprowadzić go może do całkowitej klęski, zbiegł z Niemiec i udał się do swego najwierniejszego sojusznika – do Czech Bolesława II. Postępowanie Bawarczyka nie pozostało bez odpowiedzi cesarza, który wkrótce zebrał armię i zorganizował kolejną wyprawę zbrojną na południowego sąsiada⁷. Ostatecznie wojna niemiecko-czeska przyniosła porażkę Ottonowi II⁸, zaś część jego oddziałów została doszczętnie rozbita pod Pilzнем⁹. Doznane niepowodzenie spowodowało przedsięwzięcie nowej ekspedycji karnej przeciwko Bolesławowi II w następnym roku (977). Po owocach tej kampanii można domniemywać, iż została ona przygotowana lepiej od poprzednich, albowiem w jej wyniku udało się skłonić księcia czeskiego do ustępstw¹⁰. Na Wielkanoc w 978 r. Bolesław II pojawił się w Kwedlinburgu, gdzie złożył przysięgę wierności cesarzowi i po otrzymaniu odeń darów odjechał do domu¹¹.

W świetle informacji podanych przez roczniki niemieckie wsparcia Henrykowi Kłótnikowi udzielił również polski książę Mieszko I (ok. 960-992)¹². Nie sposób stwierdzić, dlaczego przystąpił on do obozu Bawarczyka i jaką rolę odegrał w trakcie zainicjowanego przezeń buntu. Idąc tropem ustaleń Roberta Holtzmanna, Tadeusz Manteuffel wskazywał, że głównym zadaniem, jakiego podjął się Mieszko, było

³ K. Bosl, *Böhmen und seine Nachbarn. Gesellschaft, Politik und Kultur in Mitteleuropa*, Wien 1974, s. 109.

⁴ *Annales Hildesheimenses* (pod rokiem 974), „Monumenta Germaniae Historica. Scriptores rerum Germanicarum”, t. 8, wyd. G. Waltz, Hannover 1878, s. 23.

⁵ H. Bulín, *Polský stát Měška I. a Čechy. Příspěvek k dějinám vztahů česko-polských v druhé polovině 10. století*, „Slovanské historické studie” 1961, 4, s. 116; M. Matla, *Czechy*, Poznań 2014, s. 136.

⁶ A. Bachmann, *Geschichte Böhmens*, t. 1, Gotha 1899, s. 169.

⁷ J.A. Sobiesiak, *Bolesław II Przemyślida († 999)*, Kraków 2006, s. 55 i n.

⁸ Taż, *Sojusz czesko-bawarski w drugiej połowie X wieku i jego konsekwencje polityczne*, „Res Historica” 2007, 34, s. 16.

⁹ F. Prinz, *Böhmen im mittelalterlichen Europa. Frühzeit, Hochmittelalter, Kolonisationsepoche*, München 1984, s. 78.

¹⁰ *Annales Altahenses maiores* (pod rokiem 977), „Monumenta Germaniae Historica. Scriptores rerum Germanicarum”, t. 4, wyd. W. von Giesebrecht, E. Oefele, Hannover 1891, s. 13.

¹¹ R. Holtzmann, *Geschichte der sächsischen Kaiserzeit (900-1024)*, Berlin 1960, s. 262.

¹² *Annales Altahenses maiores* (pod rokiem 974), s. 12.

niedopuszczanie do ataku Sasów i zabezpieczanie księcia bawarskiego oraz czeskiego przed natarciem ze skrzydła. Sprzeciw wobec tego stanowiska wyraziła Marzena Matla-Kozłowska, stwierdzając, że sojusznik polski został przydzielony do wykonania znacznie poważniejszego zadania¹³.

Deficyt źródeł na temat zaangażowania Mieszka w wystąpienie księcia bawarskiego jest znamienny. Niemieckie przekazy pisane wspominały jedynie o walkach między cesarzem a wspomagającymi Henryka Kłótnikami Przemysłidami. Nie ma w nich natomiast mowy na temat aktywności władcy piastowskiego, który najwidoczniej pozostał jedynie biernym obserwatorem ówczesnych zmagania. Taka interpretacja może okazać się jednak niewłaściwa, zważywszy na to, iż Mieszko, bezczynnie spoglądając na rozwój sytuacji w państwie niemieckim, mógłby szybko zaprzepaścić to, co uzyskał, stając po stronie Kłótnika. Dostępne źródła nie informują jednocześnie o zmianie przez Piasta frontu, co sugeruje możliwość dalszego pozostawiania przezeń w obozie księcia Henryka. Trudno określić, co konkretnego zrobił wschodni sojusznik na rzecz bawarskiego pretendenta do tronu. Ostatnio wysunięto przypuszczenie, iż książę polski mógł wysłać swoje wojska na pomoc Kłótnikowi, co praktykował również w późniejszym okresie (lata 80.), biorąc udział po stronie Sasów w ich zmaganiach ze Słowianami połabskimi. Można domniemywać, że pomoc piastowska dla Bawarczyka w latach 70. była stosunkowo mała, w przeciwnym bowiem razie napisałyby o niej (choćby mimochodem) ówczesne źródła niemieckie, a przynajmniej te, które przejawiały żywsze zainteresowanie sprawami polskimi¹⁴.

Definitywne poddanie się Henryka Kłótnika i jego dotychczasowych koalicjantów nastąpiło na zjeździe w Kwedlinburgu w 978 r. Wśród uczestników tego wydarzenia ówczesne źródła pisane nie wymieniły – na co warto tutaj szczególnie zwrócić uwagę – Mieszka I¹⁵. Przypuszczalnie władca piastowski porozumiał się z cesarzem Ottonem II już wcześniej lub czego nie należy wykluczać z kręgu możliwych opcji – nieco później. Należało bowiem nie tylko omówić kwestię uczestnictwa Mieszka po stronie Kłótnika w jego buncie przeciw Ottonowi, ale również sprawę ówczesnych stosunków publicznoprawnych między Piastami a Liudolfingami. Ostatnia kwestia musiała podzielić obie dynastie, gdyż – jak wszystko na to wskazuje – Mieszko od początku wystąpienia Kłótnika nie uiszczał cesarzowi należnego mu trybutu obowiązującego już od czasów Ottona I¹⁶.

Wyprawa zbrojna cesarza Ottona II w źródłach i historiografii

Najważniejszym przekazem wzmiankującym o wyprawie cesarskiej z 979 r. są *Dzieje biskupów kambryjskich (Gesta episcoporum Cameracensium)* z lat 40.

¹³ M. Matla-Kozłowska, *Pierwsi Przemysłidzi...*, s. 256.

¹⁴ M. Samp, *Kontakty Mieszka I z opozycją antyottonską Henryka Kłótnika. Zarys problematyki*, „Historia Slavorum Occidentis” 2018, 19, s. 11 i n.

¹⁵ *Annales Altahenses maiores* (pod rokiem 978), s. 13.

¹⁶ M. Samp, *Kontakty Mieszka I...*, s. 21.

XI stulecia¹⁷. Wspomniane źródło nie jest wprawdzie współczesne opisywanym wydarzeniom, jednak jego autor, o czym obecnie wiadomo, korzystał z wcześniejszych relacji, co zwiększa jednocześnie rangę pozostawionej przezeń notatki¹⁸. Według niej „imperator a finibus sui regni procul remotus, super Sclavones quos adversum ierat expugnandos morabatur”, następnie zaś, iż „iam vero brumalis intemperiei pruinis incumbentibus, imperator revocata manu a bello, ad villam Polidam, propriam videlicet sedem, in natali Domini est reversus”¹⁹. Przytoczona opowieść ma charakter ogólnikowy²⁰. Wynika z niej nie więcej niż tyle, że cesarz wyprawił się przeciw jakimś Słowianom („super Sclavones”) z dala od granic swego państwa, później zaś wskutek niesprzyjającej pogody musiał przerwać tę ekspedycję, po czym powrócił do Niemiec.

W rocznikach klasztoru św. Trudperta (druga połowa XIII w.)²¹ przekazano natomiast informację o poniesieniu przez Ottona II porażki w 975 r. z rąk księcia Mieszka, syna Bolesława (!), co umożliwiło mu odłączenie się od Cesarstwa²². Dużo wątpliwości nasuwa data znajdująca się w wymienionym opisie, ponieważ w żadnej, współczesnej wydarzeniom, relacji źródłowej nie napisano o odbyciu się wojny polsko-niemieckiej w 975 r. Wskazana okoliczność pozwoliła Zygmuntowi Wojciechowskiemu na przesunięcie na rok 979 wojny Piastów z Liudolfingami. Badacz wskazywał przy tym, iż wspomniane roczniki czerpały informacje z żywota św. Brunona z Kwerfurtu, w którym wzmiankowano o klęsce Niemców zadanej im przez Mieszka I²³. Według tego samego historyka w obu źródłach jako przedmiot wyprawy zbrojnej Niemców wymieniono Polskę oraz zaakcentowano znaczenie ich klęski²⁴. Wywody Wojciechowskiego nie wytrzymują próby w konfrontacji z późniejszymi rezultatami badań historycznych, według których relacja Brunona opisuje klęskę armii niemieckiej poniesioną już w 972 r. w bitwie pod słynną Cedynią²⁵.

¹⁷ Zob. szerzej: M. Sot, *Gesta episcoporum Cameracensium*, „Lexikon des Mittelalters” 1989, 4, s. 1407-1408.

¹⁸ M. Matla-Kozłowska, *Pierwsi Przemysłidzi...*, s. 258.

¹⁹ *Gesta episcoporum Cameracensium*, „Monumenta Germaniae Historica. Scriptores”, t. 7, wyd. L.C. Bethmann, Stuttgart 1846, lib. I, cap. 101-102, s. 442-443.

²⁰ J. Widajewicz, *Polska i Niemcy w dobie panowania Mieszka I*, Lublin 1953, s. 89.

²¹ Tamże, s. 90.

²² *Annales sancti Trudperti*, „Monumenta Germaniae Historica. Scriptores”, t. 17, wyd. G.H. Pertz, Hannover 1861, s. 289: „Otto magni Ottonis filius 85. ab Augusto imperat. Otto imperator cum Polanis pugnans vincitur, et Misico dux filius Bolizlai victor existens Polimiorum gentem ab eius imperio seiunxit”.

²³ *Św. Wojciecha biskupa i męczennika Żywot drugi napisany przez Brunona z Kwerfurtu*, wyd. J. Karwasińska, „Monumenta Polonia Historica. Series Nova”, t. 4, Warszawa 1969, 2, cap. 9, s. 8-9: „actum est bellum cum Polanis, dux eorum Misico arte vicit, humiliata Theutonum magnanimitas terram lambit, Hodo pugnans marchio laceris vexillis terga vertit”.

²⁴ Z. Wojciechowski, *Mieszko I i powstanie państwa polskiego*, „Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu” 1935, 10, 4, s. 114 i n.

²⁵ A.F. Grabski, *Polska sztuka wojenna w okresie wczesnofeudalnym*, Warszawa 1959, s. 90; P. Bogdanowicz, *Uwagi nad panowaniem Mieszka I. Przypuszczalna przyczyna sojuszu Mieszka I z cesarową Teofano*, „Roczniki Historyczne” 1960, 26, s. 107; W. Filipowiak, *Cedynia 972-1972*, „Z Otchłani Wieków” 1972, 38, 2, s. 103; A. Nowakowski, *The battles fought by Mieszko*

W przeświadczeniu Józefa Widajewicza istnieją dwie główne przesłanki za autentycznością informacji „Annales s. Trudperti”: „1) całkowita zgodność przekazu z ówczesną sytuacją polityczną Niemiec i Polski, 2) znamieny fakt, iż mowa w nim o klęsce Niemiec, przy zmyślaniu bowiem zdarzenia nieistniejącego autor niemiecki przypisałby zwycięstwo raczej Niemcom, nie Polakom”²⁶. Nie sposób wprowadzić imputować wspomnianemu przekazowi pisanie nieprawdy co do rezultatu wyprawy niemieckiej, jednak trudno objaśnić, dlaczego jego autor uważał Mieszka za syna Bolesława Chrobrego. Rzecz jasna mowa tu o pomyłce, która zdaniem M. Matli-Kozłowskiej nastąpiła wskutek nieodpowiedniego zinterpretowania wiadomości źródłowych posiadanych przez autora roczników²⁷.

Ostatnio informacjom zawartym w powyżej wymienionym źródle przyjrzał się Andrzej Pleszczyński. Być może dużo racji ma ten uczony, pisząc, iż autor tego XIII-wiecznego rocznika pisał nie tyle o wojnie cesarza Ottona II z Mieszkiem I, ile cesarza Konrada II z Mieszkiem II. Wybuchła ona w 1029 r. i zakończyła się sromotną klęską cesarza, któremu nie udało się zdobyć w jej trakcie znajdującego się w rękach Piastów Budziszyna. W tym kontekście notatka rocznikarska o Mieszku jako synu Bolesława odnosiłaby się do Mieszka II Lamberta panującego w latach 1025-1034²⁸.

Jak już wcześniej nadmieniono, źródło z Cambrai opisujące wydarzenia z 979 r. nie podało, z kim Otton II wówczas walczył²⁹. W przeświadczeniu zdecydowanej większości badaczy cesarz rywalizował wtedy z Mieszkiem I³⁰. Inne zdanie na ten

I for Pomerania-on-Oder, [w:] *Warfare in the Middle Ages*, red. W. Świątosławski, Łódź 2001, s. 9; P. Urbańczyk, *Mieszko Pierwszy Tajemniczy*, Toruń 2012, s. 340.

²⁶ J. Widajewicz, *Polska i Niemcy...*, s. 91.

²⁷ M. Matli-Kozłowska, *Pierwsi Przemysłidzi...*, s. 259.

²⁸ A. Pleszczyński, *Przekazy niemieckie o Polsce i jej mieszkańcach w okresie panowania Piastów*, Lublin 2016, s. 103. Zob. *Annales Magdeburgenses* (pod rokiem 1029), „Monumenta Germaniae Historica. Scriptores”, t. 16, wyd. G.H. Pertz, Hannover 1859, s. 169.

²⁹ T. Reuter, *Germany in the early middle ages c. 800-1056*, New York 1991, s. 178.

³⁰ S. Arnold, *Budowniczość państwowości polskiej*, [w:] *Polska, jej dzieje i kultura. Od czasów najdawniejszych do chwili obecnej*, t. 1, oprac. W. Antoniewicz i in., Warszawa 1932, s. 59; Z. Wojciechowski, *Polska nad Wisłą i Odrą w X wieku. Studium nad genezą państwa Piastów i jego cywilizacji*, Katowice 1939, s. 41; tenże, *Polska-Czechy. Dziesięć wieków sąsiedztwa*, Katowice-Wrocław 1947, s. 30; tenże, *Poland and Germany. Ten centuries of struggle*, [w:] *Poland's place in Europe*, red. Z. Wojciechowski, Poznań 1947, s. 95; K. Tymieniecki, *Dzieje Niemiec za dynastii saskiej*, „Roczniki Historyczne” 1948, 17, s. 170; G. Labuda, *Ziemia Lubuska w dziejach Polski*, [w:] *Ziemia Lubuska*, red. M. Szczaniecki, S. Zajchowska, Poznań 1950, s. 79; tenże, *Wielkopolska w walce z niemieckim naporem militarnym do schyłku XVIII wieku*, [w:] *Wielkopolska w walce z naporem germańskim*, red. B. Miśkiewicz, Poznań 1969, s. 15; tenże, *Polska piastowska w X wieku w systemie państw i narodów europejskich wczesnego średniowiecza*, [w:] *Civitas Schinesghe. Mieszko I i początki państwa polskiego*, red. J.M. Piskorski, Poznań 2004, s. 21; J. Dowiat, *Polska – państwem średniowiecznej Europy*, Warszawa 1968, s. 102; T. Manteuffel, *Państwo Mieszka a Europa*, „Kwartalnik Historyczny” 1960, 67, 4, s. 1028; G. Rhode, *Kleine Geschichte Polens*, Darmstadt 1965, s. 12; K. Małeczyński, *Śląsk między Polską, Czechami i Niemcami w X wieku*, „Sborník prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity” 1961, 10, s. 21; B. Miśkiewicz, *Studia nad obroną polskiej granicy zachodniej w okresie wczesnofeudalnym*, Poznań 1961, s. 234; A.F. Grabski, *Mieszko I ok. 930-992*, War-

temat miał natomiast Kazimierz Myśliński. Sądził, iż wyprawa Ottona II wymierzona była w Wioletów³¹. Ze stanowiskiem tym zgodził się w jednej ze swych ostatnich prac Jarosław Sochacki, uznając, że cesarz w porę dostrzegł rosnące niebezpieczeństwo ze strony tych pogan i chcąc się mu przeciwstawić, zobowiązał się zorganizować przeciwko nim prewencyjną wyprawę zbrojną³². Umotywowanie decyzji cesarza podjęciem ataku wyprzedzającego jest jednak tutaj niepewne z racji otwartego wystąpienia Wioletów przeciwko zwierzchnictwu Ludolfingów dopiero w 983 r., co oznacza, że faktyczne pogorszenie się relacji wielecko-niemieckich musiało nastąpić oczywiście wcześniej, jednak brakuje podstaw źródłowych na doszukiwanie się genezy tego zjawiska już w roku 979.

Zdaniem Danuty Borawskiej wyprawa niemiecka z 979 r. zwróciła się przeciwko Połabianom, gdyż Otton II oraz margrabia marchii północnej Dytryk (Teodoryk) „musieli się liczyć z zagrożeniem Saksonii od strony Słowian Połabskich, tym bardziej, że planowane już było odejście wojsk niemieckich na wyprawę włoską w 980 r., które miało uszczuplić obronną siłę marchii. Dla Mieszka polityka antysaska traciła swą skuteczność z chwilą pokonania Bolesława czeskiego przez Ottona II w 977 r. Przed Piastem otwierały się teraz perspektywy ekspansji na południe. Odwrócenie przymierzy i porzucenie dotychczasowego sojusznika dawało nie tylko rękojmię zabezpieczenia frontu północnego, ale również pozwalało myśleć o powrocie władztwa polskiego nad Krakowem”³³. Wywody uczonej są bardzo interesujące, jednak na ich zaaprobowanie jest zdecydowanie za wcześnie, gdyż najpierw należałoby dowieść faktu zawarcia sojuszu Piastów z Sasami już po śmierci Dobrawy (977), co w świetle dostępnych materiałów źródłowych wydaje się całkowicie niemożliwe. Te same przekazy mówią natomiast o zbliżeniu się Mieszka do obozu saskiego dopiero

szawa 1973, s. 62; J. Wyrozumski, *Dzieje Polski piastowskiej (VIII wiek-1370)*, Kraków 1999, s. 85; M. Wilamowski, *Mieszko I*, [w:] *Piastowie. Leksykon biograficzny*, red. S. Szczur, K. Ożóg, Kraków 1999, s. 19; A. Wałkowski, *Stosunki polsko-niemieckie do 1000 roku*, [w:] *Szprotawski epizod Zjazdu Gnieźnieńskiego*, red. H. Szczegóła, Szprotawa-Zielona Góra 2000, s. 15; J. Poleski, *Małopolska plemienna i państwowa*, [w:] *Śląsk około roku 1000. Materiały z sesji naukowej we Wrocławiu w dniach 14-15 maja 1999 roku*, red. M. Młynarska-Kaletynowa, E. Małachowicz, Wrocław 2000, s. 211; H. Samsonowicz, *Historia Europy Środkowo-Wschodniej*, [w:] *Historia Europy Środkowo-Wschodniej*, t. 1, red. J. Kłoczowski, Lublin 2000, s. 42; P. Bunar, S.A. Sroka, *Słownik wojen, bitew i potyczek w średniowiecznej Polsce*, Kraków 2004, s. 14; A. Nowakowski, *Wojskowość w średniowiecznej Polsce*, Malbork 2005, s. 159; Z. Witeczak, *Taktyka polskich sił zbrojnych w czasach Mieszka I i Bolesława Chrobrego w świetle wybranych kronik średniowiecznych*, [w:] *Si vis pacem para bellum. Wojskowość Śląska w średniowieczu (na tle porównawczym)*, red. M. Böhm, Opole 2009, s. 18; S. Rosik, *Die sächsischen Christen Widukind von Corvey und Thietmar von Merseburg. Über Anfänge Poles und Schlesiens*, [w:] *Niedersachsen – Niederschlesien. Der Weg beider in die Geschichte*, red. W. Mrozowicz, L. Zygner, Göttingen-Breslau 2005, s. 28; A. Paner, *Przemysłidzi. Od Borzywoja I do Przemysła II Otokara. Ludzie i wydarzenia w latach 872-1278*, Gdańsk 2008, s. 64.

³¹ K. Myśliński, *Polska wobec Słowian połabskich do końca wieku XII*, Wodzisław Śląski 2011, s. 49.

³² J. Sochacki, *Niemcy*, Poznań 2016, s. 149.

³³ D. Borawska, *Mieszko I i Oda w gronie consanguineorum Ludolfingów*, „Społeczeństwo Polski Średniowiecznej” 1981, 1, s. 14.

od mniej więcej połowy lat 80., trudno jednak przypuszczać, by pertraktacje w tej sprawie trwały aż kilka lat³⁴. Brakuje także podstaw źródłowych na udowodnienie tezy o przygotowywaniu się Mieszka do rozprawy zbrojnej z Czechami zaraz po śmierci Dobrawy, co więcej, o pogorszeniu się stosunków między Piastami a Przemyslidami wiadomo jedynie, jeśli chodzi o lata późniejsze. Doprowadziło to w konsekwencji do otwartej wojny państwa piastowskiego i czeskiego w 990 roku³⁵.

W wyniku połączenia w jedną całość informacji znajdujących się w rocznikach św. Trudperta i katalogu biskupów kambryjskich niektórzy historycy wnioskowali o dwukrotnym zaatakowaniu Mieszka I przez Niemców, odpowiednio w 975 i 979 roku³⁶. Z teorią tą zgodził się m.in. K. Maleczyński. Uwzględniwszy itinerarium cesarskie z 975 r., badacz ten przyjął, iż Otton II znalazł się w granicach państwa polskiego we wrześniu tego roku. Wtedy też (nad Odrą) rozegrała się bitwa między wojskami cesarskimi i piastowskimi, w której zdecydowane zwycięstwo odnieśli Słowianie. W cztery lata później, a więc w 979 r., doszło do kolejnego konfliktu polsko-niemieckiego. Zdaniem Maleczyńskiego przebiegał on w dwóch fazach. W pierwszej kolejności na Polskę wyruszyła wyprawa „niejakiego Odoną, jednego z margrabiów marchii wschodniej, która jednak zakończyła się druzgocącą klęską niemiecką”. Zmobilizowało to cesarza do zorganizowania jeszcze w tym samym roku kolejnej ekspedycji zbrojnej na wschód, która w ostatecznym rozrachunku nie przyniosła spodziewanych efektów, głównie z powodu późnej pory roku³⁷.

Przedstawiony przez Maleczyńskiego sposób prezentacji wydarzeń budzi sporo wątpliwości, przede wszystkim wskutek oparcia się przezeń na wiadomościach pochodzących z roczników św. Trudperta, a więc źródle niewspółczesnym, mającym – jak już wcześniej nadmieniono – błędy w warstwie faktograficznej. Należy przy tym pamiętać o sytuacji panującej w 975 r. w obozie antybawarskim – tak naprawdę nie pokonano jeszcze księcia Czech Bolesława, stanowiącego w tym czasie główny filar – obok Henryka Kłótnika – opozycji antyottońskiej. W tym wypadku walka Sasów na kilku frontach jednocześnie, w tym z czeskim Bolesławem i polskim Mieszkiem, byłaby poważnym błędem taktycznym, znacznie oddalającym dowództwo saskie od poskromienia rebelii Kłótnika. Dodać też warto tutaj, iż żadne ze współczesnych źródeł opisujących zmagania militarne z 979 r. nie wzmiankowało o poprzedzeniu najazdu Ottona na Słowian przez wyprawę jednego z jego margrabiów wschodnio-niemieckich. Maleczyński wprawdzie domyślał się jej istnienia, posiłkując się

³⁴ Widać to najwyraźniej począwszy od 985 oraz 986 r., kiedy to Mieszko na czele swoich oddziałów posiłkował wojska saskie, wojujące wówczas z Wioletami. W kolejnych latach w dalszym ciągu stał on wiernie przy Sasach, zaś Sasi przy nim. Dowodzi tego udział wojsk polskich w wyprawie na Brennę w 991 r. oraz wysłanie posiłków zbrojnych przez cesarzową Teofano Mieszkowi w 990 r. na pomoc w walce z koalicją czesko-wielecką.

³⁵ *Thietmari Merseburgensis episcopi chronicon* (dalej: *Thietmari chronicon*), przekł., wstęp i komentarz M.Z. Jedlicki, Poznań 1953, lib. IV, cap. 11-13, s. 159-165.

³⁶ H. Zeissberg, *Miseco I. (Mieczysław). Der erste christliche Beherrscher der Polen*, Wien 1867, s. 87 i n; S. Zakrzewski, *Mieszko I jako budowniczy państwa polskiego*, Kraków 2006 [wyd. I: Warszawa 1921], s. 97 i n.

³⁷ K. Maleczyński, *Polska a Czechy w latach 966-986*, [w:] *Studia z dziejów polskich i czechosłowackich*, t. 1, red. E. i K. Maleczyńscy, Wrocław 1960, s. 61 i n.

w tym wypadku relacją Brunona z Kwerfurtu, jednak przekaz ten nie sprecyzował, kiedy nastąpiła klęska rycerstwa niemieckiego. Jeśli połączy się wiadomości podane przez Kwerfurtczyka z opisem kilka lat wcześniej stoczonej przez Niemców bitwy pod Cedynią, to jednocześnie spekulacje Maleczyńskiego tracą rację bytu. Tak więc hipoteza wymienionego uczonego opiera się na nader wątych fundamentach.

Książę Mieszko I jako wróg Ottona II

Gesta episcoporum Cameracensium jednoznacznie wskazały, iż wyprawa Ottona z 979 r. sięgnęła daleko poza granice Cesarstwa³⁸. Chybiony jest zatem domysł o dotarciu cesarza do plemion połabskich, gdyż ich siedziby nie były wtedy niepokojąco oddalone od ówczesnych granic Rzeszy³⁹. Władca niemiecki tak naprawdę nie miał jakichkolwiek powodów do skierowania uderzenia na tamtejszych Słowian (w tym na Obodrytów) z racji zachowanej przez nich bierności podczas wystąpienia Henryka Kłótnika⁴⁰. Otton II w 979 r. nie mógł też najechać Czechów, gdyż ich władca nieco wcześniej (978) ułożył się z cesarzem (nie wiadomo przy tym, by Przemysłida, wyczerpany dotychczasowymi zmaganiem wojennymi z Niemcami, złamał zawarty układ pokojowy, co zmusiłoby z kolei cesarza do jego zrewidowania na drodze orężnej)⁴¹. Według Gerarda Labudy wymienienie przez źródło kambryjskie miejscowości Pöhlde wskazuje na to, że armia niemiecka w 979 r. wracała do domu szlakiem górnołużyckim prowadzącym w kierunku państwa polskiego⁴². Niestety omawiany przekaz francuski jako przedmiotu uderzenia niemieckiego nie wymienił nazwy „Polska”. Wszystko stanie się jasne, jeśli za Henrykiem Łowmiańskim uzna się, iż w zachodniej Europie nie stosowano jeszcze tej nomenklatury⁴³, co wiązało się częściowo z faktem posiadania bardzo skromnych informacji o państwie piastowskim przez autorów tamtejszych źródeł pisanych⁴⁴.

Na temat zmagania Mieszka I z Ottonem II zdaje się w sposób pośredni mówić natomiast biskup merseburski Thietmar, przedstawiając okoliczności drugiego małżeństwa Piasta. Zdaniem wspomnianego kronikarza: „Kiedy matka Bolesława [Chrobrego – przyp. M.S.] umarła [Dobrawa – przyp. M.S.], jego ojciec poślubił bez zezwolenia Kościoła mniszkę z klasztoru Kalbe, która była córką margrabiego Teodoryka. Oda – było jej na imię i wielka była jej przewina. Albowiem wzgardziła Boskim oblubieńcem, dając pierwszeństwo przed nim człowiekowi wojny, co spotkało się z potępieniem ze strony wszystkich dostojników Kościoła, a w szczególności jej czcigodnego biskupa Hildiwarda. Z uwagi jednak na dobro ojczyzny i konieczność

³⁸ *Gesta episcoporum Cameracensium*, s. 442: „imperator a finibus sui regni procul remotus”.

³⁹ J. Widajewicz, *Polska i Niemcy...*, s. 89.

⁴⁰ H. Bulín, *Polský stát Měška...*, s. 120.

⁴¹ J. Strzelczyk, *Mieszko Pierwszy*, Poznań 1999, s. 155.

⁴² G. Labuda, *Studia nad początkami państwa polskiego*, t. 1, Poznań 1987, s. 166.

⁴³ H. Łowmiański, *Początki Polski. Z dziejów Słowian w I tysiącleciu n.e.*, t. 5, Warszawa 1973, s. 556.

⁴⁴ A.F. Grabski, *Polska w opiniach obcych X-XIII w.*, Warszawa 1964, s. 180-181.

zapewnienia jej pokoju nie przyszło z tego powodu do zerwania stosunków, lecz znaleziono właściwy sposób przywrócenia zgody. Albowiem dzięki Odzie powiększył się zastęp wyznawców Chrystusa, powróciło do ojczyzny wielu jeńców, zdjęto skutym okowy, otwarto bramy więzień przestępcom. Mam więc nadzieję, że Bóg przebaczył jej wielki grzech, jakiego się dopuściła, skoro tak wielką okazała gorliwość w tym zbożnym postępowaniu. Lecz z drugiej strony, Pismo Święte mówi nam, iż daremnie stara się przebłagać Boga ten, kto obrawszy na początku zły sposób życia, nie chce go potem całkowicie porzucić⁴⁵.

Słowa znajdujące się w kronice Thietmara należą do bardzo wymownych. Władcę piastowskiego określono tutaj jako „człowieka wojny”, jego małżeństwo z Odą zawarto „dla dobra ojczyzny”, konieczności „zapewnienia jej pokoju” oraz doprowadzenia naprężonych stosunków polsko-niemieckich „do zgody”. Z kolei po poślubieniu córki Dytryka przez Mieszka I do Rzeszy powróciło „wielu jeńców”, skutym „zdjęto okowy” oraz przestępcom „otwarto bramy więzień”. W opisie kronikarskim znalazło się sporo informacji dezawuuujących Odę jako osobę duchowną.

Na podstawie kroniki Thietmara można domyślać się, iż nieco przed związaniem się saskiej mniszki z Mieszkiem doszło do konfliktu Piastów z zachodnimi sąsiadami, podczas którego Sasi ponieśli porażkę i utracili wielu jeńców. Niestety ani biskup merseburski, ani też żaden inny autor nie podał, kiedy Oda wyszła za mąż za piastowskiego księcia. Najczęściej w specjalistycznej literaturze przedmiotu podejrzewano, iż nastąpiło to między rokiem 979 a 980, co oznaczałoby, że do kłeski Niemców mogło dojść jeszcze w 979 roku⁴⁶. Innego zdania była chociażby D. Borawska, lokująca czasowo ślub księżniczki saskiej z Mieszkiem około 978 r., co wskazywałoby za jeszcze wcześniejszym zainicjowaniem rozmów pokojowych między Sasami a Piastami⁴⁷. Sugestie badaczki zakładają, iż książe piastowski wnet po śmierci Dobrawy zaczął szukać nowej partnerki, nie ma jednak na potwierdzenie tego domysłu odpowiednich źródeł. Zapomina się przy tym o psychologicznych aspektach całego zagadnienia, gdyż Mieszko mógł dotkliwie przeżyć stratę poprzedniej małżonki, zwłaszcza jeśli uwzględni się fakt, iż związek Piasta z przedstawicielką rodu Przemyślidów należał zapewne do udanych⁴⁸.

⁴⁵ *Kronika Thietmara*, przekł. M.Z. Jedlicki, posłowie K. Ożóg, Kraków 2005, ks. IV, rozdz. 57, s. 83-84; *Thietmari chronicon*, lib. IV, cap. 57, s. 223-225.

⁴⁶ J. Widajewicz, *Początki Polski*, Wrocław-Warszawa 1948, s. 131; M.K. Barański, *Mieszko I i Bolesław Chrobry*, Warszawa 1999, s. 24; A. Pleszczyński, *Próba interpretacji formy, funkcji i znaczenia projektu palatium w Gieczu w kontekście struktury tamtejszej siedziby Piastów i innych wybranych rezydencji europejskich wcześniejszego średniowiecza*, [w:] *Gród piastowski w Gieczu. Geneza – funkcja – kontekst*, red. M. Kara, T. Krzysztofciak, A.M. Wyrwa, Poznań 2016, s. 162.

⁴⁷ D. Borawska, *Mieszko I i Oda...*, s. 14.

⁴⁸ Zob. szerzej m.in.: M. Dembińska, *Wzorzec kobiety słowiańskiej w kronikach Galla Anonima, Kosmasa i Nestora*, [w:] *Kultura średniowieczna i staropolska. Studia ofiarowane Aleksandrowi Gieysztorowi w pięćdziesięciolecie pracy naukowej*, red. D. Gawinowa i in., Warszawa 1991, s. 418 i n.; G. Pac, *Kobiety w dynastii Piastów. Rola społeczna piastowskich żon i córek do połowy XII wieku. Studium porównawcze*, Toruń 2013, s. 39 in.

Zawarcie małżeństwa Mieszka z Odą musiały przyświecać głębsze cele, gdyż córkę Dytryka oddano w ręce księcia piastowskiego dopiero po uzyskaniu przez nią dyspensy zwalniającej ją ze złożonych wcześniej ślubów zakonnych⁴⁹. Negocjacje w omawianej sprawie trwały dłuższy czas, o czym informował kronikarz Thietmar, stwierdzając, iż ówczesne duchowieństwo niemieckie było przeciwne takiemu obrotowi rzeczy. Można zatem przypuszczać, iż wpływ na decyzję episkopatu niemieckiego miały ważne wydarzenia, dotyczące bezpośrednio relacji Piastów z Liudolfingami. Nie będzie chyba większą przesadą przyjęcie stwierdzenia, iż chodziło w tym wypadku o klęskę oręża saskiego poniesioną z rąk wojsk polskich.

Jak wspominał w swym utworze Thietmar, wraz z drugim małżeństwem Mieszka nastąpiło uwolnienie „wielu jeńców”⁵⁰. Z kontekstu wypowiedzi saskiego autora wynika, iż miał on na myśli jedynie jeńców niemieckich. Nie sposób jednak wyrokować, kiedy znaleźli się oni w polskiej niewoli. Według jednej grupy uczonych pochwycono ich już w 972 r. po klęsce margrabiego Hodona pod Cedynią⁵¹, natomiast według drugiej – dopiero kilka lat później (979)⁵². W omawianym wypadku nie mogło chodzić raczej o jeńców spod Cedyni, ponieważ Mieszko uregulował stosunki z przełożonym Hodona, a więc cesarzem Ottonem I, już na zjeździe kwedlinburskim (973)⁵³, co w rzeczywistości oznaczało, iż książę piastowski nie miał prawa do ewentualnego przetrzymywania brańców niemieckich⁵⁴. Poza tym władcy polskiemu w omawianym okresie groziło wypowiedzenie wojny przez cesarza, do czego jednak ostatecznie nie doszło⁵⁵. Tak więc Polacy, by uniknąć możliwej konfrontacji z Rzeszą, mieli interes w jak najrychlejszym wypuszczeniu Niemców do domu. Możliwe zatem, iż rycerze niemieccy powrócili do ojczyzny najpóźniej po spotkaniu w Kwedlinburgu⁵⁶.

Jeśli rzeczywiście wyprawa cesarska z 979 r. skierowała się przeciwko państwu Piastów, wypadnie zapytać się o przyczynę wpływającą na podjęcie tej interwencji. Według części znawców zagadnienia wyruszenie Niemców na wschód zostało spowodowane zaprzestaniem przez Mieszka uiszczania należnego im trybutu⁵⁷. Jest to prawdopodobna możliwość, jednak za G. Labudą można też przyjąć, iż najazd Ottona II na wrogię sobie księcia wynikał z chęci ukarania go za wcześniejsze poparcie obozu bawarskiego Henryka Kłótnika⁵⁸. Ewentualnie cesarz w wyniku zbrojnego napadu na Polskę zamierzał wyjaśnić z Piastem zarówno ostatnią z wymienionych

⁴⁹ W. Korta, *Historia Niemiec do 1492 roku*, [w:] W. Czapliński, A. Galos, W. Korta, *Historia Niemiec*, Wrocław 2010 [wyd. 3], s. 90.

⁵⁰ *Kronika Thietmara*, s. 83; *Thietmari chronicon*, s. 223.

⁵¹ M. Matla-Kozłowska, *Pierwsi Przemysłidzi...*, s. 260-261.

⁵² Z. Wojciechowski, *Mieszko I i powstanie...*, s. 117; K. Tymieniecki, *Dzieje Niemiec...*, s. 232; S. Rosik, *Mieszko I i jego czasy*, Wrocław 2001, s. 19.

⁵³ *Annales Altahenses maiores* (pod rokiem 973), s. 11.

⁵⁴ J. Sochacki, *Niemcy...*, s. 149.

⁵⁵ *Annales Altahenses maiores*, s. 11.

⁵⁶ J. Strzelczyk, *Mieszko Pierwszy...*, s. 157.

⁵⁷ Tak np.: Z. Wojciechowski, *Bolesław Chrobry i kryzys stosunków polsko-niemieckich*, [w:] tegoż, *Studia historyczne*, Warszawa 1955, s. 97-98.

⁵⁸ G. Labuda, *Mieszko I*, Wrocław 2009, s. 152.

spraw, jak i kwestię trybutu, tym bardziej że nie miało większego sensu płacenie Liudolfindze jakiegokolwiek daniny, skoro stanął w niemieckiej wojnie domowej po stronie jego adwersarza.

Trudno odpowiedzieć, ze względu na brak w tej sprawie źródeł, dlaczego Otton II zaatakował Mieszka I dopiero w 979 r. Wszelkie ustalenia w tym zakresie będą posiadały zatem charakter czysto spekulatywny. Prawdopodobne jest jednak, że na początku swego panowania przedstawiciel saskiej dynastii nie miał fizycznej możliwości wyjaśnienia newralgicznych spraw ze swoim wschodnim sąsiadem z racji jego zaangażowania w liczne konflikty zbrojne (głównie z Danią oraz Henrykiem Kłótnikiem i jego stronnikami wewnątrz Rzeszy). Sporo czasu (z przerwami aż do 978 r.) zajęły mu też zmagania z Czechami Bolesława II Pobożnego. W 978 r. wybuchła również wojna Ottona z królem francuskim Lotarem. Ostatecznie zmagania z Kapetyngami zakończyły się fiaskiem cesarza⁵⁹. Dopiero potem następca Ottona I mógł zainicjować przygotowania do walnej rozprawy z Polską. Warto przy tym pamiętać, iż najważniejsze ogniwo obozu Kłótnika stanowiły Czechy Przemyslidów i najpierw z nimi należało się uporać, po czym można było przystąpić do dalszych działań wojennych, tym razem wymierzonych już w państwo Mieszka. Gdyby Sasi zdecydowali się walczyć na kilku frontach równocześnie, to perspektywa pokonania Kłótnika i krajów z nim sprzymierzonych, w tym wypadku Czech i Polski, znacznie oddaliłaby się w czasie, skoro z Przemyslidami Liudolfingowie wojowali przez wiele lat, zaś państwo polskie dorównywało, jeśli nie przewyższało, potęgą i możliwościami swego południowego sąsiada.

Wojna polsko-niemiecka 979 roku

Trudno stwierdzić dokładnie, jak przebiegły zmagania polsko-niemieckie z 979 r. Thietmar oraz katalog biskupów z Cambrai donoszą, iż następca Ottona I poniósł w ich trakcie klęskę. W relacji francuskiej podano, że do fiaska wyprawy niemieckiej przyczyniły się niesprzyjające warunki pogodowe zmuszające Ottona II do wstrzymania działań wojennych⁶⁰. O wiarygodności wymienionego źródła można domniemywać na tej podstawie, że nie powstał on w żadnym skonfliktowanym ze sobą wtedy krajów. Ponadto świadczy o niej również późna, listopadowa pora, kiedy to siły cesarskie wyruszyły przeciwko Polsce (już na początku grudnia postanowiły one wracać do Niemiec)⁶¹. Był to zatem okres mało sprzyjający prowadzeniu wojny. Być może siły cesarskie, pojawiając się w państwie polskim dopiero pod koniec 979 r., uczyniły tak intencjonalnie, chcąc zaskoczyć Mieszka. Z kolei margrabia łużycki Hodon, najeżdżając wymienionego księcia piastowskiego, zjawił się w Polsce z pod-

⁵⁹ F. Prinz, *Grundlagen und Anfänge Deutschland bis 1056*, München 1985, s. 163; G. Althoff, *Otonowie. Władza królewska bez państwa*, przekł. M. Tycner-Wolicka, Warszawa 2009, s. 110.

⁶⁰ *Gesta episcoporum Cameracensium*, s. 443.

⁶¹ A. Niewiński, *Wolność utracona. Problematyka jeniectwa w Kronice biskupa merseburskiego Thietmara*, [w:] *Człowiek i wojna. Z dziejów wojskowości polskiej i powszechnej*, red. A. Niewiński, Oświęcim 2013, s. 43.

ległym sobie rycerstwem już w czerwcu 972 r. Lepsze warunki atmosferyczne dopomogły wprawdzie grafowi w walce z wrogimi oddziałami słowiańskimi, lecz ostatecznie musiał uznać ich wyższość⁶².

Obecnie właściwie niemożliwe jest określenie liczebności sił wystawionych do boju przez Ottona II w 979 r. Przyjąwszy tezę, iż cesarz dosyć wcześniej określił wymagania związane z działaniami militarnymi przeciwko państwu Mieszka, to zapewne do końca jesieni udało mu się zebrać większe wojska. To jedynie domysły, gdyż trudno powiedzieć, jak dużo czasu zajęły mu przygotowania wojenne. Dowództwo niemieckie ze względu na porę roku musiało także zgromadzić odpowiednią ilość żywności dla rycerstwa i furazu dla koni. Przepuszczalnie cesarz miał w planach dotarcie w głąb Wielkopolski, centrum ówczesnej Polski⁶³. Większej koryzści raczej nie dałoby mu dojście do brzegów rzeki Odry, ponieważ Mieszko z pewnością łatwo by się nie poddał i próbowałby się bronić.

Dostępne źródła w zasadzie nie mówią o korzystaniu przez piastowskiego księcia w czasie obrony z pomocy z zewnątrz. Państwo czeskie po porozumieniu z Cesarstwem (978) nie miało powodu, aby sprzymierzać się z Piastami. Co więcej, w 977 r. umarła Dobrawa, żona Mieszka. Ich związek małżeński istotnie przyczynił się do zachowania poprawnych stosunków między Polską a Czechami. Śmierć Dobrawy nie musiała jednocześnie wpłynąć na pogorszenie się relacji między obu państwami, jednak potencjalnie wrogie zachowanie Bolesława Pobożnego podczas wojny polsko-niemieckiej mogło wywołać niezadowolenie Ottona II jako jego zwierzchnika⁶⁴.

Najprawdopodobniej warunki atmosferyczne miały niepośledni wpływ na klęskę Ottona II w 979 r., co uzasadnia wzmianka zamieszczona w katalogu biskupów kambryjskich. Niektórzy historycy twierdzili, iż książę Mieszko skutecznie przeciwstawił się ofensywie cesarskiej na Odrze i ostatecznie zniweczył w ten sposób plany Cesarstwa. Jeżeli tak właśnie było, to przypuszczalnie wywiad piastowski w tej wojnie zadziałał sprawnie i dzięki zdobytym informacjom pozwolił Mieszkowi i jego wojskom zawczasu przedostać się nad zachodnią granicę ówczesnego państwa polskiego i przygotować grody tam się znajdujące do działań obronnych. Brakuje co prawda źródeł mogących uwierzytelnić powyższe twierdzenie, lecz nie warto go całkowicie wykluczać, gdyż wyprawa niemiecka była do przewidzenia dla Mieszka ze względu na to, iż wcześniej udzielił poparcia Henrykowi Kłótnikowi. Należy w tym kontekście pamiętać, iż czujności księcia piastowskiego nie mógł osłabiać fakt, iż główne działania wojenne odbywały się na terenie Czech i Rzeszy. Cesarstwo nie zdecydowało się na porozumienie z państwem polskim, choć mogło to uczynić. Czy było to spowodowane niezdecydowaniem Ottona, czy biernością Mieszka, trudno powiedzieć. W każdym razie zachowane źródła pisane nie wspominają o tym, by przed 979 r. zainicjowano rozmowy między dworem piastowskim

⁶² *Thietmari chronicon*, lib. II, cap. 29, s. 89.

⁶³ R. Grodecki, *Dzieje Polski do r. 1194*, [w:] R. Grodecki, S. Zachorowski, J. Dąbrowski, *Dzieje Polski średniowiecznej*, t. 1, Kraków 1995 [reedycja wydania z 1926 r.], s. 73.

⁶⁴ Czechy w tym czasie były najprawdopodobniej lennem niemieckim, co w rzeczywistości oznaczało pełne podporządkowanie tego kraju swemu sąsiadowi.

a Liudolfingami, co mogło przyczynić się do wstrzymania późniejszego ataku niemieckiego.

Istnieją w nauce polskiej alternatywne hipotezy przedstawiające możliwy przebieg działań wojennych między Niemcami a państwem piastowskim w końcu 979 r. Autorem jednej z koncepcji był Roman Grodecki. Według poglądu tego historyka następcą Ottona I mógł podczas zmagania z Polakami zapuścić się w sam głąb państwa Mieszka, jednakże w ostatecznym rozrachunku cała wyprawa zakończyła się niepomysłnie dla cesarza, który z konieczności musiał zgodzić się na zaprzestanie płacenia przez Polskę trybutu Cesarstwu⁶⁵. Dowodzenie to jednak nie przekonuje. W rzeczywistości Grodecki znacznie wyolbrzymił zasięg wyprawy. Warunki zawartego pokoju byłyby raczej inne od podanych w kronice napisanej przez Thietmara, którego przekaz sugeruje zmuszenie Niemców po wojnie z Piastami do zawarcia niekorzystnego dla nich porozumienia. Zgodnie z tokiem rozumowania Grodeckiego fakt dotarcia wojsk cesarskich do centrum Wielkopolski mógł świadczyć o częściowym sukcesie państwa niemieckiego. Wiązałoby się to z poniżeniem Mieszka, który nie zdołał przeciwstawić się wrogowi, przerwawszy marsz jego wojsk, które ostatecznie znalazły się w rejonie głównych siedzib Mieszka – Poznania i Gniezna. Otton II mógłby mieć lepszą pozycję negocjacyjną po odniesieniu takiego „sukcesu”. Wydarzenia jednak pobiegły innym torem; układ podpisany przez obie strony zatwierdzał bowiem porażkę nieprzyjaciół Mieszka, a nie jego samego.

Całkiem niedawno temu stwierdzono, iż podczas zmagania Piastów z Liudolfingami w 979 r. „Mieszko ograniczył się do walk podjazdowych, nieprzyjemnych dla nieprzyjaciela, a przechylających szalę na stronę obrońców. Otton, wiedząc, że zwycięstwo wymyka się mu z rąk i na wojnę błyskawiczną nie ma szans, postanowił zawrzeć pokój. Do Gniezna wysłano parlamentariuszy”⁶⁶. Przedstawiona hipoteza nie da się raczej obronić. Jej autor co prawda nie doprecyzowuje, w którym miejscu miałyby odbywać się zmagania między Polską a Niemcami, z całej wypowiedzi można natomiast wyciągnąć wniosek, iż toczyły się one na Połabiu, gdyż źródła nie podają wprost faktu przekroczenia przez wojska niemieckie Odry i kierowania się ich ku centrum państwa polskiego. Walki te nie mogły jednak odbywać się w tej części Słowiańszczyzny, ponieważ nic nie wskazuje na to, by państwo piastowskie w tym okresie rozciągało swoją kontrolę nad tym obszarem⁶⁷. Zresztą nazbyt ryzykowne byłoby wyruszenie przez władcę piastowskiego przeciw nieprzyjacielowi i prowadzenie działań partyzanckich na obcym terenie, co mogłoby doprowadzić do niepotrzebnego zniszczenia podległych mu wojsk.

Zastanawiające jest zatem, co spowodowało konieczność pogodzenia się przez cesarza z niezrealizowaniem uprzednio ułożonego przezeń planu wojennego. Opierając się na kilkakrotnie przywoływanym tutaj źródle francuskim z Cambrai, można

⁶⁵ R. Grodecki, *Dzieje Polski...*, s. 73.

⁶⁶ K. Śledziński, *Wojowie i grody. Słowiańskie Barbaricum*, Kraków 2008, s. 180.

⁶⁷ Zob. W. Korcz, *Uwag kilka do artykułu Marka Golemskiego „W sprawie lubuskiego odcinka zachodniej granicy państwa Mieszka I”*, „Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny” 1996, 3, s. 246.

byłoby sądzić, iż istotną rolę odegrała w tym wypadku pogoda. Warunki związane właśnie z takimi czynnikami często krzyżowały plany wodzom w trakcie różnych konfliktów zbrojnych. Według Karola Olejnika znaczną przeszkodą dla oddziałów cesarskich w 979 r. były przede wszystkim napotkane przez nie po drodze tereny porośnięte puszcza⁶⁸. Zdanie wypowiedzianego przez tego historyka można jednak podać w wątpliwość. Trudno bowiem przypuszczać, by cesarz Otton II był na tyle niedoświadczonym wodzem, iż poprowadził swe wojska w kierunku Odry przez obszary puszczańskie, rezygnując jednocześnie z uczęszczanych szlaków umożliwiających sprawniejsze i rychlejsze dotarcie do Wielkopolski. Puszcza z jednej strony spowolniłaby przemarsz wojsk cesarskich, z drugiej zaś mogłaby skutecznie zamaskować ich pozycje tak, by wróg ich nie dostrzegł. Jeśli Niemcy w toku wyprawy na wschód posiadali tabory, to przedarcie się nimi przez tereny leśne było właściwie niemożliwe. Sama zaś podróż bez nich byłaby nad wyraz utrudniona z powodu zawilgoconego podłoża (z racji intensywnego opadu deszczu występującego zazwyczaj o tej porze roku w tej części kontynentu europejskiego).

Jeśli rzeczywiście – o czym pisał wyraźnie kronikarz Thietmar – wojna Piastów z Liudolfingami z 979 r. zakończyła się wzięciem do niewoli większej liczby jeńców, to nic nie stoi na przeszkodzie w przyjęciu założenia, iż Niemcy zdołali wtedy, mimo niesprzyjającej aury, posunąć się ze swoim rycerstwem dość daleko. Jako że nie ma wiadomości źródłowych na temat posiadania jakichkolwiek terenów na Połabszczyźnie przez Mieszka, można by odrzucić domniemanie, że właśnie na tym obszarze przeciwstawił się on Cesarstwu. Tak więc należy domyślać się, iż piastowski władca miał możliwość pochwycenia jeńców niemieckich tylko na obszarze przez siebie w tym czasie kontrolowanym. Możliwe, że była to ziemia lubuska, na którą wskazywałoby wymienienie przez *Gesta episcoporum Cameracensium* miejscowości Pöhlde znajdującej się na trakcie górnołużyckim, dokąd dotarł Otton II podczas podróży powrotnej z wojny z państwem polskim⁶⁹.

Z jakiego powodu Niemcy doznali w 979 r. tak wiele strat, o czym nie zapomniał napisać w swym dziele ich rodak biskup merseburski Thietmar? W pewnym stopniu można byłoby to wyjaśnić, gdyby wiadomo było, czy sforsowali oni wówczas Odrę. Niestety w przekazach, do których mają wgląd dzisiejsi badacze, nie ma o tym zupełnie mowy. Deficyt materiału źródłowego sprzyja zatem snuciu alternatywnych wersji przebiegu ówczesnych wydarzeń. Mało prawdopodobny jest scenariusz zakładający bezpośrednie zetknięcie się zantagonizowanych armii podczas jednej albo – co równie prawdopodobne – kilku bitew w otwartym polu. W ich rezultacie książę piastowski mógłby co prawda pojmać większą liczbę jeńców, jednak musiałby jed-

⁶⁸ K. Olejnik, *Rola środowiska geograficznego, ze szczególnym uwzględnieniem terenów leśnych, w walkach obronnych o zachodnią granicę Polski*, [w:] *Puszcze i lasy w działaniach wojennych. Materiały z Ogólnopolskiej Konferencji Historyków Wojskowości poświęconej roli puszczy i dużych kompleksów leśnych w działaniach wojennych zorganizowanej w Białymstoku w dniach 16-18 września 1977 r.*, Białystok 1981, s. 29.

⁶⁹ Zob. tenże, *Działania wojenne na obszarze Wielkopolski i Ziemi Lubuskiej w dobie państwa piastowskiego (X-XIV wiek)*, [w:] *Działania militarne w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej*, red. W. Wróblewski, Warszawa 2002, s. 43

nocześnie liczyć się z możliwością poniesienia ewentualnej klęski z powodu przystąpienia do walki z wrogiem dużo lepiej niż on wyszkolonym i uzbrojonym⁷⁰. Mieszko mógł oczywiście przez przygotowanie zasadzki zmniejszyć przewagę nieprzyjaciela, podobnie jak to się stało przypuszczalnie kilka lat wcześniej pod „Cidini”⁷¹, jednakże zbyt mała liczba źródeł nie pozwalała na formułowanie tak odważnych hipotez.

O wiele bardziej przekonujący jest w tym miejscu inny domysł. Być może Otton II w 979 r. pojawił się na wschód od Odry, co jednak zgoła mu nie pomogło w konfrontacji z Piastem nękającym jego ludzi. Nie było o to trudno, gdyż występowały tam obszary leśne maskujące z powodzeniem broniące się oddziały piastowskie. Szczególnym zagrożeniem mogli być przede wszystkim polscy łucznicy dosięgający strzałami wroga z dużych odległości⁷². W takich warunkach mogło dojść do rozprężenia u nieprzyjaciela, zwielokrotnionego dyskomfortem wywołanym pogodą. Piast, wykorzystując dogodne okoliczności, uderzył na niespodziewających się tego Niemców i przy okazji zabrał im ludzi. Możliwe, iż dopóki wojska cesarskie znajdowały się w Polce, dopóty wódz piastowski uciekał się do tego typu działań. Skutek był taki, że wzięto w niewolę wielu jeńców. Wysłannicy cesarza upomnieli się o nich później, kiedy odbyły się rozmowy pokojowe (wiosna lub lato 980 r.)⁷³.

Próba podsumowania

Dotychczasowa wiedza historiografii na temat kampanii zbrojnej Ottona II z 979 r. kształtuje się na bardzo niskim poziomie. Powstała sytuacja w głównej mierze jest

⁷⁰ O uzbrojeniu wojsk polskich w tym czasie pisał wyczerpująco np.: M. Bogacki, *Uzbrojenie wojsk monarchii wczesnopiastowskiej w świetle źródeł pisanych*, [w:] *Wojskowość ludów Morza Bałtyckiego. Mare Integrans. Studia nad dziejami wybrzeży Morza Bałtyckiego. Materiały z II Międzynarodowej Sesji Naukowej Dziejów Ludów Morza Bałtyckiego, Wolin 4-6 sierpnia 2006*, red. M. Bogacki, M. Franz, Z. Pilarczyk, Toruń 2007, s. 278 i n.; tenże, *Broń wojsk polskich w okresie średniowiecza*, Zakrzewo 2009.

⁷¹ B. Miśkiewicz, *Pierwsze walki w obronie granicy zachodniej Polski wczesnofeudalnej*, „Studia i Materiały do Dziejów Wielkopolski i Pomorza” 1958, 4, 1, s. 28; tenże, *Polska sztuka wojenna na tle walk z najazdami niemieckimi do połowy XII wieku*, „Myśl Wojskowa” 1966, 17, 3, s. 105; tenże, *Wielkopolska w dziejach oręża polskiego (X-XX wiek)*, Poznań 2008, s. 22; W. Filipowiak, *Gospodarcze i polityczne znaczenie Cedyni w początkach państwowości polskiej*, [w:] *1000 lat dziejów oręża polskiego. Cedynia-Siekierki 972-1945-1972. Materiały z sesji naukowej Dębno 2-3 VI 1972*, red. T. Białecki, K. Sobczak, Szczecin 1973, s. 49; tenże, *Walki Mieszka I o opanowanie obszaru ujścia Odry*, [w:] *Żołnierz polski na Pomorzu Zachodnim X-XX wiek. Materiały z sesji naukowej z 10 listopada 1999 r.*, red. K. Kozłowski, A. Wojtaszek, Szczecin 2001, s. 66; T.M. Nowak, *Walki obronne z najazdami niemieckimi w X-XII w.*, [w:] *Polskie tradycje wojskowe*, t. 1: *Tradycje walk obronnych z najazdami Niemców, Krzyżaków, Szwedów, Turków i Tatarów*, red. J. Sikorski, Warszawa 1990, s. 20.

⁷² O tym, jak polscy łucznicy byli groźni, przekonuje chociażby opowieść Thietmara na temat wojny niemiecko-polskiej prowadzonej w 1005 r. Wówczas to zostało zabitych sporo Niemców, którzy nie mogli się przeciwstawić strzałom wypuszczanym przez łuczników piastowskich znajdujących się w ukryciu pośród drzew (*Thietmari chronicon*, lib. VI, cap. 22, s. 345).

⁷³ Taką datację zaproponował m.in. G. Labuda, *Mieszko I...*, s. 153.

efektem ubóstwa źródeł. Mimo istniejących niedomagań można jednak wysunąć kilka ogólnych spostrzeżeń dotyczących wymienionej wyprawy. Przypuszczalnie została ona zwrócona nie przeciw Słowianom połabskim – jak niekiedy się tego domyślano – lecz przeciwko państwu piastowskiemu. W ten sposób cesarz Otton II zamierzał rozprawić się z Mieszkiem I, który podczas wojny domowej w Rzeszy stanął po stronie Henryka Kłótnika, wysyłając mu, jak wszystko zdaje się na to wskazywać, posiłki zbrojne.

Zachowane przekazy pisane nie pomagają w dokładnym odtworzeniu przebiegu zmagania polsko-niemieckich z końca 979 r. W ostatecznym rozrachunku wyprawa niemiecka na kraj Mieszka zakończyła się klęską cesarza, co wyrażało się w pochwyceniu przez piastowskiego księcia znacznie większej liczby obcych rycerzy do niewoli. Porażka Ottona II została spowodowana dwoma odmiennymi, acz uzupełniającymi się, czynnikami. Jednym z nich była przemyślana taktyka stosowana w tym czasie przez Piasta (działania o charakterze nieregularnym) polegająca na unikaniu walnej rozprawy z nieprzyjacielem, znacznie górującym nad obrońcami. Z kolei drugą przyczynę stanowiły warunki pogodowe odstręczające od prowadzenia działań bojowych w większym stylu. W trakcie wojny z Cesarstwem, jak można sądzić, sprawnie i dobrze podległymi sobie siłami dowodził Mieszko I. Nie dopuścił następcy Ottona I do centrum swego władztwa, o czym pośrednio świadczą postanowienia później zawartego pokoju między Piastami a Liudolfingami. Na jak najszybszym ułożeniu obustronnych relacji bardziej zależało stronie niemieckiej, która wydobyla specjalnie w tym celu z klasztoru mniszkę (córkę margrabiego saskiego Dytryka) Odę i ofiarowała ją Mieszkowi za żonę. W ten sposób książę piastowski wszedł oficjalnie do kręgu arystokracji cesarskiej i mógł odtąd bez większych problemów nawiązywać kontakty z książętami saskimi. Rezultat wojny z 979 r. można zatem uznać za znaczny sukces oręża polskiego, którego rangi jakoś szczególnie nie doceniano w dotychczasowych badaniach historycznych.

Bibliografia

Źródła

Annales Altahenses maiores, „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum rerum Germanicarum”, t. 4, wyd. W. von Giesebrecht, E. Oefele, Hannover 1891

Annales Hildesheimenses, „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum rerum Germanicarum”, t. 8, wyd. G. Waltz, Hannover 1878

Annales Magdeburgenses, „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. 16, wyd. G.H. Pertz, Hannover 1859

Annales sancti Trudperti, „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. 17, wyd. G.H. Pertz, Hannover 1861

Gesta episcoporum Cameracensium, „Monumenta Germaniae Historica. Scriptorum”, t. 7, wyd. L.C. Bethmann, Stuttgart 1846

Kronika Thietmara, przekł. M.Z. Jedlicki, posłowie K. Ożóg, Kraków 2005

- Thietmari Merseburgensis episcopi chronicon*, przekł., wstęp i komentarz M. Z. Jedlicki, Poznań 1953
- Św. *Wojciecha biskupa i męczennika Żywot drugi napisany przez Brunona z Kwerfurtu*, wyd. J. Karwasińska, „Monumenta Polonia Historica. Nova Series” 4, Warszawa 1969, 2

Opracowania

- Althoff G., *Otonowie. Władza królewska bez państwa*, przekł. M. Tycner-Wolicka, Warszawa 2009
- Arnold S., *Budowniczość państwowości polskiej*, [w:] *Polska, jej dzieje i kultura. Od czasów najdawniejszych do chwili obecnej*, t. 1, oprac. W. Antoniewicz i in., Warszawa 1932
- Bachmann A., *Geschichte Böhmens*, t. 1, Gotha 1899
- Barański M.K., *Mieszko I i Bolesław Chrobry*, Warszawa 1999
- Bogacki M., *Broń wojsk polskich w okresie średniowiecza*, Zakrzewo 2009
- Bogacki M., *Uzbrojenie wojsk monarchii wczesnopiastowskiej w świetle źródeł pisanych*, [w:] *Wojskowość ludów Morza Bałtyckiego. Mare Integrans. Studia nad dziejami wybrzeży Morza Bałtyckiego. Materiały z II Międzynarodowej Sesji Naukowej Dziejów Ludów Morza Bałtyckiego, Wolin 4-6 sierpnia 2006*, red. M. Bogacki, M. Franz, Z. Pilarczyk, Toruń 2007
- Bogdanowicz P., *Uwagi nad panowaniem Mieszka I. Przypuszczalna przyczyna sojuszu Mieszka I z cesarzową Teofano*, „Roczniki Historyczne” 1960, 26
- Borawska D., *Mieszko I i Oda w gronie consanguineorum Ludolfingów*, „Społeczeństwo Polski Średniowiecznej” 1981, 1
- Bosl K., *Böhmen und seine Nachbarn. Gesellschaft, Politik und Kultur in Mitteleuropa*, Wien 1974
- Bulín H., *Polský stát Měška I. a Čechy. Příspěvek k dějinám vztahů česko-polských v druhé polovině 10. století*, „Slovanské historické studie” 1961, 4
- Bunar P., Sroka S.A., *Słownik wojen, bitew i potyczek w średniowiecznej Polsce*, Kraków 2004
- Dembińska M., *Wzorzec kobiety słowiańskiej w kronikach Galla Anonima, Kosmasa i Nestora*, [w:] *Kultura średniowieczna i staropolska. Studia ofiarowane Aleksandrowi Gieysztorowi w pięćdziesięciolecie pracy naukowej*, red. D. Gawinowa i in., Warszawa 1991
- Dowiat J., *Polska – państwem średniowiecznej Europy*, Warszawa 1968
- Filipowiak W., *Cedynia 972-1972*, „Z Otchłani Wieków” 1972, 38, 2
- Filipowiak W., *Gospodarcze i polityczne znaczenie Cedyni w początkach państwowości polskiej*, [w:] *1000 lat dziejów oręża polskiego. Cedynia-Siekierki 972-1945-1972, Materiały z sesji naukowej Dębno 2-3 VI 1972*, red. T. Bialecki, K. Sobczak, Szczecin 1973
- Filipowiak W., *Walki Mieszka I o opanowanie obszaru ujścia Odry*, [w:] *Żołnierz polski na Pomorzu Zachodnim X-XX wiek. Materiały z sesji naukowej z 10 listopada 1999 r.*, red. K. Kozłowski, A. Wojtaszek, Szczecin 2001
- Grabski A.F., *Mieszko I ok. 930-992*, Warszawa 1973

- Grabski A.F., *Polska sztuka wojenna w okresie wczesnofeudalnym*, Warszawa 1959
- Grabski A.F., *Polska w opiniach obcych X-XIII w.*, Warszawa 1964
- Grodecki R., *Dzieje Polski do r. 1194*, [w:] R. Grodecki, S. Zachorowski, J. Dąbrowski, *Dzieje Polski średniowiecznej*, t. 1, Kraków 1995 [reedycja wydania z 1926 r.]
- Hellmann M., *Die Ostpolitik Kaiser Ottos II.*, [w:] *Syntagma Friburgense. Historische Studien Hermann Aubin dargebracht zum 70. Geburtstag am 23.12.1955*, Konstanz 1955
- Holtzmann R., *Geschichte der sächsischen Kaiserzeit (900-1024)*, Berlin 1960
- Korczyński W., *Uwag kilka do artykułu Marka Golemskiego „W sprawie lubuskiego odcinka zachodniej granicy państwa Mieszka I”*, „Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny” 1996, 3
- Korta W., *Historia Niemiec do 1492 roku*, [w:] W. Czaplinski, A. Galos, W. Korta, *Historia Niemiec*, Wrocław 2010 [wyd. 3]
- Labuda G., *Mieszko I*, Wrocław 2009
- Labuda G., *Polska piastowska w X wieku w systemie państw i narodów europejskich wczesnego średniowiecza*, [w:] *Civitas Schinesghe. Mieszko I i początki państwa polskiego*, red. J.M. Piskorski, Poznań 2004
- Labuda G., *Studia nad początkami państwa polskiego*, t. 1, Poznań 1987
- Labuda G., *Wielkopolska w walce z niemieckim naporem militarnym do schyłku XVIII wieku*, [w:] *Wielkopolska w walce z naporem germańskim*, red. B. Miśkiewicz, Poznań 1969
- Labuda G., *Ziemia Lubuska w dziejach Polski*, [w:] *Ziemia Lubuska*, red. M. Szczaniecki, S. Zajchowska, Poznań 1950
- Łowmiański H., *Początki Polski. Z dziejów Słowian w I tysiącleciu n.e.*, t. 5, Warszawa 1973
- Maleczyński K., *Polska a Czechy w latach 966-986*, [w:] *Studia z dziejów polskich i czechosłowackich*, t. 1, red. E. i K. Maleczyńscy, Wrocław 1960
- Maleczyński K., *Śląsk między Polską, Czechami i Niemcami w X wieku*, „Sbornik prací Filozofické fakulty Brněnské univerzity” 1961, 10
- Manteuffel T., *Państwo Mieszka a Europa*, „Kwartalnik Historyczny” 1960, 67, 4
- Matla M., *Czechy*, Poznań 2014
- Matla-Kozłowska M., *Pierwsi Przemysłowcy i ich państwo (od X do połowy XI wieku). Ekspansja terytorialna i jej polityczne uwarunkowania*, Poznań 2008
- Miśkiewicz B., *Pierwsze walki w obronie granicy zachodniej Polski wczesnofeudalnej*, „Studia i Materiały do Dziejów Wielkopolski i Pomorza” 1958, 4, 1
- Miśkiewicz B., *Polska sztuka wojenna na tle walk z najazdami niemieckimi do połowy XII wieku*, „Myśl Wojskowa” 1966, 17, 3
- Miśkiewicz B., *Studia nad obroną polskiej granicy zachodniej w okresie wczesnofeudalnym*, Poznań 1961
- Miśkiewicz B., *Wielkopolska w dziejach oręża polskiego (X-XX wiek)*, Poznań 2008
- Myśliński K., *Polska wobec Słowian połabskich do końca wieku XII*, Wodzisław Śląski 2011
- Niewiński A., *Wolność utracona. Problematyka jeniectwa w Kronice biskupa merseburskiego Thietmara*, [w:] *Człowiek i wojna. Z dziejów wojskowości polskiej i powszechnej*, red. A. Niewiński, Oświęcim 2013

- Nowak T.M., *Walki obronne z najazdami niemieckimi w X-XII w.*, [w:] *Polskie tradycje wojskowe*, t. 1: *Tradycje walk obronnych z najazdami Niemców, Krzyżaków, Szwedów, Turków i Tatarów*, red. J. Sikorski, Warszawa 1990
- Nowakowski A., *The battles fought by Mieszko I for Pomerania-on-Oder*, [w:] *Warfare in the Middle Ages*, red. W. Świętosławski, Łódź 2001
- Nowakowski A., *Wojskowość w średniowiecznej Polsce*, Malbork 2005
- Olejnik K., *Działania wojenne na obszarze Wielkopolski i Ziemi Lubuskiej w dobie państwa piastowskiego (X-XIV wiek)*, [w:] *Działania militarne w Wielkopolsce i na Ziemi Lubuskiej*, red. W. Wróblewski, Warszawa 2002
- Olejnik K., *Rola środowiska geograficznego, ze szczególnym uwzględnieniem terenów leśnych, w walkach obronnych o zachodnią granicę Polski*, [w:] *Puszcze i lasy w działaniach wojennych. Materiały z Ogólnopolskiej Konferencji Historyków Wojskowości poświęconej roli puszczy i dużych kompleksów leśnych w działaniach wojennych zorganizowanej w Białymstoku w dniach 16-18 września 1977 r.*, Białystok 1981
- Pac G., *Kobiety w dynastii Piastów. Rola społeczna piastowskich żon i córek do połowy XII wieku. Studium porównawcze*, Toruń 2013
- Paner A., *Przemysłidzi. Od Borzywoja I do Przemysła II Otokara. Ludzie i wydarzenia w latach 872-1278*, Gdańsk 2008
- Pleszczyński A., *Próba interpretacji formy, funkcji i znaczenia projektu palatium w Gieczu w kontekście struktury tamtejszej siedziby Piastów i innych wybranych rezydencji europejskich wczesniejszego średniowiecza*, [w:] *Gród piastowski w Gieczu. Geneza – funkcja – kontekst*, red. M. Kara, T. Krzysztofiak, A.M. Wyrwa, Poznań 2016
- Pleszczyński A., *Przekazy niemieckie o Polsce i jej mieszkańcach w okresie panowania Piastów*, Lublin 2016
- Poleski J., *Małopolska plemienna i państwowa*, [w:] *Śląsk około roku 1000. Materiały z sesji naukowej we Wrocławiu w dniach 14-15 maja 1999 roku*, red. M. Młynarska-Kaletynowa, E. Małachowicz, Wrocław 2000
- Prinz F., *Böhmen im mittelalterlichen Europa. Frühzeit, Hochmittelalter, Kolonisations-epoche*, München 1984
- Prinz F., *Grundlagen und Anfänge Deutschland bis 1056*, München 1985
- Reuter T., *Germany in the early middle ages c. 800-1056*, New York 1991
- Rhode G., *Kleine Geschichte Polens*, Darmstadt 1965
- Rosik S., *Die sächsischen Chronisten Widukind von Corvey und Thietmar von Merseburg. Über Anfänge Polens und Schlesiens*, [w:] *Niedersachsen – Niederschlesien. Der Weg beider in die Geschichte*, red. W. Mrozowicz, L. Zygnier, Göttingen-Breslau 2005
- Rosik S., *Mieszko I i jego czasy*, Wrocław 2001
- Samp M., *Kontakty Mieszka I z opozycją antyottońską Henryka Kłótnika. Zarys problematyki*, „Historia Slavorum Occidentis” 2018, 19
- Samsonowicz H., *Historia Europy Środkowo-Wschodniej*, [w:] *Historia Europy Środkowo-Wschodniej*, t. 1, red. J. Kłoczowski, Lublin 2000
- Sobiesiak J.A., *Bolesław II Przemysłida († 999)*, Kraków 2006
- Sobiesiak J.A., *Sojusz czesko-bawarski w drugiej połowie X wieku i jego konsekwencje polityczne*, „Res Historica” 2007, 34
- Sochacki J., *Niemcy*, Poznań 2016

- Sot M., *Gesta episcoporum Cameracensium*, „Lexikon des Mittelalters” 1989, 4
- Strzelczyk J., *Mieszko Pierwszy*, Poznań 1999
- Śledziński K., *Wojowie i grody. Słowiańskie Barbaricum*, Kraków 2008
- Tymieniecki K., *Dzieje Niemiec za dynastii saskiej*, „Roczniki Historyczne” 1948, 17
- Urbańczyk P., *Mieszko Pierwszy Tajemniczy*, Toruń 2012
- Wałkowski A., *Stosunki polsko-niemieckie do 1000 roku*, [w:] *Szprotawski epizod Zjazdu Gnieźnieńskiego*, red. H. Szczegółka, Szprotawa-Zielona Góra 2000
- Widajewicz J., *Początki Polski*, Wrocław-Warszawa 1948
- Widajewicz J., *Polska i Niemcy w dobie panowania Mieszka I*, Lublin 1953
- Wilamowski M., *Mieszko I*, [w:] *Piastowie. Leksykon biograficzny*, red. S. Szczur, K. Ożóg, Kraków 1999
- Witczak Z., *Taktyka polskich sił zbrojnych w czasach Mieszka I i Bolesława Chrobrego w świetle wybranych kronik średniowiecznych*, [w:] *Si vis pacem para bellum. Wojkowość Śląska w średniowieczu (na tle porównawczym)*, red. M. Böhm, Opole 2009
- Wojciechowski Z., *Bolesław Chrobry i kryzys stosunków polsko-niemieckich*, [w:] tegoż, *Studia historyczne*, Warszawa 1955
- Wojciechowski Z., *Mieszko I i powstanie państwa polskiego*, „Zapiski Towarzystwa Naukowego w Toruniu” 1935, 10, 4
- Wojciechowski Z., *Poland and Germany. Ten centuries of struggle*, [w:] *Poland's place in Europe*, red. Z. Wojciechowski, Poznań 1947
- Wojciechowski Z., *Polska-Czechy. Dziesięć wieków sąsiedztwa*, Katowice-Wrocław 1947
- Wojciechowski Z., *Polska nad Wisłą i Odrą w X wieku. Studium nad genezą państwa Piastów i jego cywilizacji*, Katowice 1939
- Wyrozumski J., *Dzieje Polski piastowskiej (VIII wiek-1370)*, Kraków 1999
- Zakrzewski S., *Mieszko I jako budowniczy państwa polskiego*, Kraków 2006 [wyd. I: Warszawa 1921]
- Zeissberg H., *Miseco I. (Mieczysław). Der erste christliche Beherrscher der Polen*, Wien 1867

Summary

German invasion of the Piast state in 979

According to “Gesta episcoporum Cameracensium”, emperor Otto II invaded Slavs towards the end of 979. Although it is not certain, there are some hints showing Mieszko I and his state as an object of aggression by German troops. Probably the emperor’s aim was to force the Polish prince, who had supported the Bavarian Prince Henry the Wrangler aspiring to gain power from the beginning of 70s at the expense of Otto II, to obey him. There are numerous difficulties to determine the military actions at the time. However, a short story by Thietmar, a chronicler, turns useful by mentioning a war in which the Piasts managed to capture a number of prisoners. The conflict mentioned by the chronicler apparently reminiscences the war reported by the author of “Gesta episcoporum Cameracensium”. Therefore it may be presumed that the German-Polish war in

979 was victorious for Poland. Defeating Germans by Mieszko was probably through irregular actions. Another cause of defeat over German knights was probably the weather which deterred from military actions on a larger scale. Mieszko I supposedly led the knights skillfully during the war with the empire. He did not let Otto I enter the centre of his land which may be concluded on the basis of the provisions of the peace settlement made later between the Piasts and the Liudolfings. It was the German side that wanted a quick settlement of bilateral relations and they even brought a nun Oda (daughter of Dietrich, a Saxon Margrave) from a monastery to offer as a wife to Mieszko. This way the duke of the Piast dynasty became a member of the imperial aristocracy and could establish contacts with Saxon princes without any problems.

